

УДК [316.6:316.4]:378.016(07)

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-3\(69\)-1836-1848](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-3(69)-1836-1848)

Кулакова Лариса кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне, <http://orcid.org/0000-0001-6496-7964>

Созонюк Ольга кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне, <http://orcid.org/0000-0002-6810-6341>

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ «ПСИХОЛОГІЇ СПІЛКУВАННЯ» У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ БАКАЛАВРІВ ПСИХОЛОГІЇ

Анотація. На сучасному етапі комунікативна компетентність набула статусу однієї з ключових інтегративних характеристик професійної готовності практичного психолога, адже спілкування є основним інструментом психодіагностики, консультування, корекції, психотерапії та профілактики. Метою статті є розкриття ролі та потенціалу навчальної дисципліни «Психологія спілкування» у формуванні комунікативної компетентності майбутніх психологів (освітній рівень «бакалавр», спеціальність С4 (053) «Психологія») в умовах компетентнісної моделі вищої освіти та євроінтеграційних процесів. Для досягнення мети використано аналіз нормативних документів (Стандарти вищої освіти, Професійний стандарт «практичний психолог закладу освіти»), систематизацію наукових джерел, узагальнення досвіду викладання дисципліни в Рівненському державному гуманітарному університеті, порівняння класичних і сучасних підходів до психології спілкування.

У результаті дослідження встановлено, що дисципліна «Психологія спілкування» є фундаментальною складовою професійної підготовки психологів, оскільки забезпечує перехід від інтуїтивного до усвідомленого професійного спілкування. Визначено її місце в освітньо-професійній програмі, структуру (два змістові модулі), ключові аспекти комунікативної компетентності (знання закономірностей спілкування, техніки взаємодії, емпатійне розуміння, гнучкість, рефлексія). Описано три взаємопов'язані сторони спілкування, які контролює психолог: комунікативну (подолання бар'єрів), перцептивну (ідентифікація, рефлексія, емпатія) та інтерактивну (перевага діалогічного типу). Показано, що ефективність курсу залежить від поєднання теоретичних лекцій (інформаційні, проблемні, візуалізації, дискусії) з практичними тренінговими лабораторними

заняттями (рольові ігри, моделювання ситуацій, аналіз кейсів, активне слухання) та самостійною роботою (ІНДЗ, реферати, рефлексія). Акцентовано сучасні виклики: інтеграція цифрової комунікації, нейрокогнітивні підходи, міжкультурна чутливість, посттравматичний контекст.

Практична цінність результатів полягає в можливості використання описаної моделі викладання для оновлення змісту підготовки психологів у закладах вищої освіти, підвищення якості формування терапевтичного альянсу, профілактики професійного вигорання та адаптації фахівців до динамічних умов сучасного суспільства.

Ключові слова: комунікативна компетентність, психологія спілкування, професійна підготовка психологів, бакалаврський рівень, компетентнісний підхід, емпатійне слухання, терапевтичний альянс, тренінгові методи.

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF TEACHING “COMMUNICATION PSYCHOLOGY” IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF BACHELORS OF PSYCHOLOGY

Larysa Kulakova Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Developmental and Educational Psychology, Rivne State Humanities University, Rivne, Ukraine <http://orcid.org/0000-0001-6496-7964>

Olha Sozoniuk Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Developmental and Educational Psychology Rivne State Humanities University <http://orcid.org/0000-0002-6810-6341>

Abstract. At the current stage, communicative competence has acquired the status of one of the key integrative characteristics of a practical psychologist's professional readiness, as communication is the primary tool for psychodiagnostics, counseling, intervention, psychotherapy, and prevention. The aim of the article is to reveal the role and potential of the academic discipline "Psychology of Communication" in developing the communicative competence of future psychologists (Bachelor's degree level, specialty C4 (053) "Psychology") within the framework of the competence-based model of higher education and European integration processes. To achieve this goal, the following methods were employed: the analysis of regulatory documents (Higher Education Standards, Professional Standard "Practical Psychologist of an Educational Institution"), systematization of scientific sources, generalization of experience in teaching the discipline at Rivne State University of the Humanities, and a comparison of classical and contemporary approaches to the psychology of communication.

As a result of the study, it has been established that the discipline "Psychology of Communication" is a fundamental component of the professional training of

psychologists, as it ensures the transition from intuitive to conscious professional communication. Its place within the educational and professional program, its structure, and the key aspects of communicative competence (knowledge of communication patterns, interaction techniques, empathic understanding, flexibility, and reflection) have been determined. Three interconnected aspects of communication managed by a psychologist are described: the communicative (overcoming barriers), the perceptive (identification, reflection, empathy), and the interactive (the predominance of a dialogical type of interaction). It is shown that the effectiveness of the course depends on the combination of theoretical lectures (informational, problem-based, visualization-oriented, and discussion-based) with practical training-oriented laboratory classes (role-playing, situation modeling, case analysis, active listening) and independent work (individual research assignments, essays, reflection). Particular emphasis is placed on contemporary challenges: the integration of digital communication, neurocognitive approaches, intercultural sensitivity, and the post-traumatic context.

The practical value of the results lies in the possibility of using the described teaching model to update the content of psychologists' training in higher education institutions, improve the quality of therapeutic alliance formation, prevent professional burnout, and facilitate specialists' adaptation to the dynamic conditions of contemporary society.

Keywords: communicative competence, psychology of communication, professional training of psychologists, Bachelor's level, competency-based approach, empathic listening, therapeutic alliance, training methods.

Постановка проблеми. Сучасна психологічна наука і практика з-поміж основних вимог до компетентності психолога однією із найважливіших визначає здатність до здійснення ефективної міжособистісної комунікації. Це пояснюється тим, що для практикуючого психолога у розрізі його фахової діяльності спілкування виконує не лише функцію передачі інформації, але й виступає основним інструментом у психодіагностичній, консультативній, корекційній та психотерапевтичній роботі. І наразі психологічна практика переконливо доводить, що спілкування виступає одним із ключових професійних інструментів фахівця-психолога. Якісне, емпатійне та етичне спілкування психолога із клієнтом сприяє встановленню глибокого контакту із ним, ефективній взаємодії і, відповідно, досягненню позитивних консультативних чи терапевтичних результатів.

Фахова діяльність психолога за своїм змістом та особливостями є складною, різноплановою та досить відповідальною, позаяк вона має на меті підвищення психологічної компетентності особистості, надання їй кваліфікованої допомоги, профілактику і корекцію різноманітних психологічних проблем. Також вона

передбачає пізнання особистісних особливостей людини, її почуттів, переживань та психоемоційних станів.

Роль і значення комунікативних здібностей у професійній підготовці психолога важко переоцінити, адже спілкування – це основний інструмент його майбутньої професійної діяльності [2, с. 23].

Психологія спілкування – це розділ загальної психології, предметом якого є психологічна специфіка процесів спілкування, які розглядаються під кутом зору взаємовідносин особистості та суспільства [11, с.9].

Психологія спілкування вивчає яким чином люди взаємодіють між собою, як вони сприймають та інтерпретують отриману інформацію, як розвиваються їхні стосунки і які фактори впливають на успішність комунікації. Вивчення психології спілкування допомагає усвідомити, які ж із факторів впливають на ефективне спілкування, як долати конфлікти і непорозуміння, як покращити міжособистісні відносини і як використовувати комунікацію для досягнення цілей [9].

Євроінтеграційні процеси в нашій державі та перехід вищої освіти до компетентнісної моделі підготовки майбутніх фахівців актуалізували потребу переосмислення та оновлення змісту фахової підготовки майбутніх психологів. І особливого значення набуває розвиток комунікативної компетентності як однієї із визначальних характеристик загальної професійної готовності.

Сучасні науковці С. М. Вдович, О. М. Лозинська зазначають, що спілкування є інструментом налагодження контактів із клієнтами, прояву емпатії, здійснення психологічної діагностики, консультування. Також спілкування допомагає здійснювати психотерапію, психокорекцію, психопрофілактику та популяризувати знання із психології серед різних верств населення. Необхідність розвитку комунікативних здібностей детермінується тим, що професійна компетентність майбутнього психолога неможлива без його комунікативної компетентності, адже високий рівень сформованості навичок комунікації забезпечує позитивний професійний імідж і етику спілкування психолога, його успішну адаптацію до різних ситуацій професійної діяльності, високу якість проведення тренінгів, здатність легко та якісно підвищувати власну професійну кваліфікацію, взаємодіяти з колегами, партнерами та клієнтами, урегульовувати конфліктні ситуації, управляти емоціями, протистояти емоційному та професійному вигоранню. Дослідниці переконані, що розвиток комунікативних здібностей є необхідною умовою успішної діяльності майбутнього психолога у складних і динамічних умовах сучасного суспільства, отже, йому варто приділяти суттєву увагу в закладах вищої освіти [2].

В Україні, згідно із Стандартом вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 053 «Психологія», комунікативна складова представлена як серед загальних, так і з-поміж фахових компетентностей, як от: навички

використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатність генерувати нові ідеї (креативність); навички міжособистісної взаємодії; здатність працювати в команді; здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології; здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження; здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації; здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову); здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту [6].

На рівні бакалавра акцент робиться на базових навичках, тоді як магістерський рівень та подальша практика вимагають глибшого опанування терапевтичного альянсу та міжкультурної комунікації. Це, зокрема відображено у таких спеціальних фахових компетентностях: здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології; здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах [7].

Згідно Професійного стандарту за професією «практичний психолог закладу освіти» з-поміж переліку загальних компетентностей фахівця визначається соціальна компетентність, яка передбачає здатність до конструктивного спілкування в різних середовищах, співпрацювати в командах, вести діалог та переговори, критично оцінювати соціальні події і явища, ефективно взаємодіяти з іншими людьми, налагоджувати ефективну міжособистісну комунікацію, спілкуватись з представниками інших професійних груп різного рівня. Також у Стандарті йдеться про мовну компетентність фахівців, яка передбачає здатності розуміти, висловлювати та інтерпретувати поняття, факти, думки, почуття як усно, так і письмово, слухати, говорити, читати та писати у відповідних соціальних та культурних контекстах [5]. Формування цих компетентностей передбачено і у межах освітньої компоненти «Психологія спілкування», яка викладається у Рівненському державному гуманітарному університеті для майбутніх практичних психологів, здобувачів освіти освітнього ступеня «бакалавр».

Вітчизняна дослідниця В. В. Сторож вважає проблему розвитку комунікативної сфери особистості на етапі здобуття вищої освіти надзвичайно важливою. Адже на початковому етапі «освоєння» професії під час навчання у ЗВО здійснюється самовизначення молодого людини в житті, формуються її життєва та світоглядна позиції, освоюються індивідуальні способи та прийоми її діяльності, поведінки та спілкування [10]. Вважаємо, що важливу роль у цьому процесі відіграє освітня компонента «Психологія спілкування», яка створює теоретико-методологічне та практичне підґрунтя для оволодіння майбутніми практичними психологами технологіями професійної взаємодії.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Аналізуючи стан дослідження окресленої нами проблематики, ми з'ясували, що її вивчення у вітчизняному просторі здійснювалося у розрізі загальних закономірностей комунікативної культури майбутнього фахівця (Л. А. Руденко) [8], розвитку комунікативної компетентності майбутніх фахівців із психології (О. А. Низовець, Л. В. Хаметова, А. В. Шкурко) [4; 12; 13]. О. В. Сторож описала особливості викладання дисципліни «Психологія спілкування» для майбутніх фахівців соціономічної сфери [9], а Н. М. Атаманчук – у системі підготовки майбутніх працівників дошкільної освіти [1]. Однак практично не зустрічаються роботи, де розглядалася б структура викладання «Психології спілкування» для майбутніх фахівців з психології.

Мета публікації – охарактеризувати зміст, форми організації та методи викладання дисципліни «Психологія спілкування» як засобу формування інтегративної комунікативної компетентності майбутніх практичних психологів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Освітня компонента «Психологія спілкування» є важливою складовою підготовки фахівців за спеціальністю С4 (053) «Психологія». Вона не лише дає теоретичні знання, а й формує практичні навички, без яких неможлива ефективна професійна діяльність практикуючого психолога. Цей курс стає все більш затребуваним, адже сучасна людина стикається із різноманітними проблемами в комунікації та взаємодії, та, відповідно, потребує кваліфікованої допомоги.

«Психологія спілкування» є інтегративною дисципліною, що спирається на курси, які вивчалися у попередніх семестрах, як от: загальна психологія, соціальна психологія, вікова психологія, педагогічна психологія, психологічне консультування, психотерапія, психологічна служба в системі освіти. Головною метою навчальної дисципліни є формування у майбутніх психологів високого рівня комунікативної компетентності як інтегративної професійної здатності будувати ефективну, етичну, емпатійну, безпечну та терапевтичну взаємодію з клієнтами, колегами, в команді та в складних (конфліктних, кризових) ситуаціях. Ця освітня компонента має потужний потенціал у формуванні ключових і фахових компетентностей майбутнього психолога. Комунікативна компетентність майбутнього фахівця з психології передбачає низку аспектів, як от: знання закономірностей спілкування; володіння техніками взаємодії; здатність до емпатійного розуміння; гнучкість комунікативної поведінки; рефлексію власної комунікації. Варто зауважити, що у процесі вивчення навчальної дисципліни спостерігається перехід від інтуїтивного до усвідомленого професійного спілкування. Тому вивчення курсу сприятиме усвідомленню власних емоцій, розпізнаванню емоцій інших, розвитку емоційної саморегуляції, формуванню емпатійної відповіді. Такі якості є критично важливими для здійснення консультативної практики психолога. Через аналіз комунікативних ситуацій у

студентів формується здатність до професійної рефлексії, самооцінювання, корекції власної поведінки; усвідомлення комунікативних помилок.

Курс «Психологія спілкування» розкриває комунікацію як комплексне, багатовимірне явище. Професійне становлення психолога в цій сфері ґрунтується на поєднанні класичних теорій та сучасного інструментарію. Зокрема, діяльнісний підхід визначає спілкування як самостійну активність із конкретною метою та мотивацією. Гуманістичний напрям фокусується на принципах конгруентності та безумовного прийняття клієнта, тоді як трансакційний аналіз пропонує модель его-станів («батько», «дорослий», «дитина») для аналізу комунікативних взаємодій.

Програма освітньої компоненти фокусується на трьох фундаментальних аспектах роботи фахівця: комунікативному, що стосується розвитку навичок подолання семантичних, логічних та психологічних бар'єрів для ефективної передачі інформації; перцептивному, що передбачає опанування механізмів міжособистісного сприйняття – ідентифікації, професійної емпатії та рефлексії; інтерактивному, коли йдеться про формування стратегій взаємодії з акцентом на діалогічному спілкуванні.

Особливістю навчальної дисципліни «Психологія спілкування» є те, що вона вимагає від здобувача вищої освіти високого рівня саморозкриття. Такий процес передбачає такі аспекти: діагностику власного стилю (студенти проходять тестування на рівень товариськості, схильності до конфліктів та тип вислуховування); розвиток сензитивності (підвищення чутливості до невербальних сигналів (пози, жести, дистанція, тембр голосу); техніки активного емпатійного слухання (опанування прийомів «перефразування», «інтерпретації» та «відображення почуттів»).

Вважаємо, що висока результативність засвоєння матеріалу курсу значною мірою залежить від обраної методики та методів навчання. Викладання навчального курсу «Психологія спілкування» з огляду на сучасні виклики вимагає комплексного підходу, який передбачає поєднання теоретичних знань з практичними навичками, індивідуальний підхід до здобувачів вищої освіти з використанням сучасних методів навчання. Методи викладання психології спілкування можна поділити на лекційні, які спрямовані на передавання теоретичних знань, та практичні, що включають обговорення кейсів, аналіз ситуацій, моделювання комунікативних процесів. Звісно, що традиційна лекційна модель є недостатньою для формування практичних комунікативних умінь. Найбільш результативними є інтерактивні методи, як от: соціально-психологічні тренінги; рольові та ділові ігри; аналіз кейсів; групові дискусії; моделювання консультативної бесіди. Також важливим елементом освітнього процесу є доцільне застосування цифрових інструментів.

Структуру дисципліни, завдання, мету, тематику та методичні аспекти відображено у робочій програмі та силабусі освітньої компоненти. Таким чином, зміст навчальної дисципліни «Психологія спілкування» у системі професійної підготовки здобувачів вищої освіти освітнього рівня «бакалавр» спеціальності «Психологія» у Рівненському державному гуманітарному університеті охоплює ключові теоретичні, практичні та прикладні аспекти. Освітня компонента має два змістові модулі, що забезпечують послідовне опанування від фундаментальних основ до актуальних проблем і професійного застосування.

Основною формою подачі теоретичного матеріалу є лекційні заняття, які передбачають системне висвітлення основних концепцій, закономірностей і теоретичних підходів до процесу комунікації. Переважно лекції мають проблемний або діалоговий характер (лекція-дискусія, лекція з елементами інтерактиву), що дає змогу здобувачам не просто пасивно слухати, а й активно долучатися до процесу: ставити запитання, обговорювати приклади, аналізувати реальні ситуації.

Організаційна структура лекційного заняття передбачає такі етапи: 1) вступна частина, яка передбачає актуалізацію теми, зв'язок з попереднім матеріалом, постановку проблеми; 2) основна частина, яка відводиться для власне викладу теоретичного матеріалу за темами модулів; 3) заключна частина, яка передбачає підведення підсумків, формулювання ключових тез, завдання для самостійної роботи або підготовки до лабораторних занять. Однак варто зауважити, що структура лекційного заняття може варіюватися з огляду на форму її проведення.

У процесі викладання зазначеної освітньої компоненти застосовуються різні способи проведення лекції. Як от: інформаційні, проблемні, лекції-візуалізації, лекції-конференції, лекції-консультації [3].

Найпоширенішим типом лекції є інформаційна лекція, або ж лекція-повідомлення, у ході якої навчальний матеріал для здобувачів освіти подається в готовому вигляді. Проводиться вона зазвичай з використанням пояснювально-ілюстративного методу. Такий тип лекції використовується при вивченні тем, що пов'язані із поясненням загальних основ навчальної дисципліни. Особливість проблемної лекції полягає у тому, що у процесі викладення нового матеріалу втілюються принципи проблемного навчання, коли нові знання потрібно «здобути». У ході такого лекційного заняття застосовуються прийоми наукового пошуку, діалогу, аналізу питань та ситуацій, вирішення завдань, порівняння різних підходів та ін. Викладач подає новий теоретичний матеріал у вигляді проблемної ситуації, мотивуючи здобувачів здійснювати пошук шляхів розв'язання проблеми, поступово підводячи їх до мети заняття. Такі лекції сприяють розвитку теоретичного та наукового мислення, професійної мотивації, креативності, зацікавленості предметом. Лекція-візуалізація передбачає подачу словесної інформації, перетвореної на візуальну форму, за допомогою технічних

засобів навчання. Найбільш доречним такий тип лекції є при проведенні заняття в онлайн форматі. Така лекція передбачає детальний коментаторський супровід демонстрації візуальних матеріалів, коли надзвичайно важливими є візуальна логіка і ритм подання матеріалу, його дозування, майстерність і стиль спілкування викладача із студентською аудиторією. Цікавим та неординарним є формат лекції-конференції, яка передбачає заслуховування доповідей та виступів здобувачів за заздалегідь окресленою проблематикою в межах навчальної програми. Викладач підбиває підсумки, доповнює чи уточнює інформацію, формулює загальні висновки. Лекція-консультація (лекція-бесіда, розмовна лекція) застосовується в тих випадках, коли студенти володіють певною інформацією з проблеми і готові включитися в її обговорення. Лекція будується як чергування фрагментів традиційної лекції із запитаннями і відповідями (обговореннями). Також лекція може мати інтегративний характер, тобто поєднувати у собі кілька форм опанування нового навчального матеріалу. Лекції забезпечують фундаментальне розуміння дисципліни, створюють теоретичну базу для подальшої практичної роботи [3].

Ключовим елементом практично-орієнтованої підготовки майбутніх психологів у розрізі курсу є система лабораторного практикуму. У процесі лабораторних занять відбувається поступова трансформація теоретичних знань у конкретні професійні вміння та навички, що стосуються рефлексії власної комунікативної поведінки, розпізнавання невербальних та емоційних сигналів партнера, уміння аналізувати комунікативні процеси в реальному часі, а також побудови професійного контакту з клієнтом на засадах емпатії, конгруентності та безумовного прийняття (за К. Роджерсом).

Типова структура лабораторного заняття така: 1) вступна частина – короткі вправи на створення довіри, актуалізацію теми, зняття напруги; 2) основна частина – виконання діагностичних методик, психотехнічних вправ, рольових ігор, моделювання професійних ситуацій; 3) рефлексія та групове обговорення – аналіз пережитих станів, отриманих ефектів, виявлених труднощів, помилок, ресурсів; 4) підсумок – фіксація особистих висновків, формулювання індивідуальних цілей розвитку, домашнє завдання (часто письмова рефлексія, есе, аналіз відео, самодіагностика).

Ефективність такого підходу детермінована тим, що майбутні фахівці мають змогу не лише опанувати теорію спілкування, а й вміти ефективно спілкуватися, аналізувати комунікативні процеси, будувати професійні відносини з клієнтами, уникати професійного вигорання через дефектне спілкування та постійно самовдосконалюватися в комунікативній компетентності.

Важливою складовою освітнього процесу, що забезпечує поглиблення теоретичних знань, розвиток аналітичних, дослідницьких і творчих навичок, а також формування рефлексії щодо власних комунікативних особливостей, є

самостійна робота студентів з дисципліни «Психологія спілкування». Загальний обсяг самостійної роботи розподілений за темами (згідно з робочою програмою). Вона виконується індивідуально, передбачає використання наукової літератури, аналіз результатів, творчі завдання (есе, презентації, схеми).

Професор О. Яцина зауважує, що «самостійна робота студентів визначається готовністю до безперервного пошуку нового, актуального знання, до грамотного здійснення інформаційних процесів (пошуку, зберігання, переробки) – що є однією із професійних компетенцій фахівця в будь-якій галузі, яка визначає успішність його особистісного зростання і соціальну затребуваність» [14]. Переконані, що виконання здобувачами завдань для самостійної роботи означеного вище виду буде сприяти формуванню у них комплексу загальних та окремих фахових компетентностей.

Нормативні документи Міністерства освіти і науки України визнають самостійну роботу здобувачів вищої освіти основним видом навчально-пізнавальної діяльності студентів, в якій головним завданням викладача у вищій школі стає організація активної самостійної роботи з метою саморозвитку студентів із подальшим їхнім самоздійсненням: особистісним, соціальним, професійним [14, с. 24].

Важливою структурною частиною програми навчальної дисципліни є і виконання студентами індивідуально-дослідних завдань, які мають творчий та практично зорієнтований зміст. Таке завдання передбачає проведення самостійного науково-психологічного дослідження із публікацією його результатів у збірнику наукових матеріалів здобувачів вищої освіти – Студентському дайджесті [10]. На нашу думку, такі завдання сприяють не лише узагальненню, закріпленню та практичному застосуванню знань з навчальної дисципліни, а й формуванню особистості фахівця у галузі психології, здатного творчо розв'язувати професійні завдання та продукувати нові ідеї.

Індивідуальне науково-дослідне завдання також може виконуватися за окремою реферативною тематикою. Реферативний матеріал повинен містити аналіз стану вивчення проблеми у психологічній науці, висвітлення основного матеріалу, представлення власних висновків і списку першоджерел та інформаційних ресурсів. Основна ціль такого виду роботи – це поглиблене вивчення актуальних проблем психології спілкування.

Таким чином, самостійна робота та виконання індивідуально-дослідних завдань сприяють формуванню у майбутніх психологів здатності до самоаналізу, критичного мислення, самостійного пошуку інформації та практичного застосування знань у професійній діяльності.

Для змішаного формату освітнього процесу на дистанційній платформі Moodle розміщуються усі навчально-методичні матеріали до дисципліни «Психологія спілкування», а саме: робоча програма навчальної дисципліни;

силабус; лекційний матеріал; методичні рекомендації до лабораторних занять; методичні рекомендації для самостійної роботи студентів, тестові завдання, список рекомендованої літератури та інформаційних джерел, перелік питань підсумкового контролю тощо.

Висновки. Резюмуючи вищевикладене, можна стверджувати, що навчальна дисципліна «Психологія спілкування» є важливим складником фахової підготовки майбутніх психологів. Вона забезпечує не лише теоретичну базу щодо природи й механізмів комунікації, а й сприяє розвитку критично важливих практичних компетенцій: від емпатійного слухання та розшифрування невербальних засобів до побудови терапевтичного альянсу й етичної протидії маніпуляціям. Вектори подальших наукових пошуків зосереджені на вивченні трансформації комунікативних патернів під впливом воєнного травматизму та запобіганні вторинній травматизації фахівців. Окремої уваги потребує аналіз етики та можливостей інтеграції генеративного штучного інтелекту в освітній процес і клінічну практику. Це дозволить адаптувати методику викладання до сучасних викликів, підвищуючи рівень психологічної підтримки в період поствоєнного відновлення та цифровізації суспільства.

Література:

1. Атаманчук Н. М. Навчальна дисципліна «Психологія спілкування» у системі професійної підготовки майбутніх працівників дошкільної освіти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Психологія*. 2022. № 5. С. 34-38. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/11728>
2. Вдович С. М., Лозинська О. М. Особливості розвитку комунікативних здібностей майбутніх психологів у вищій школі. *Наукові записки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. Педагогіка і психологія*. 2025. № 1 (5). С. 21-27.
3. Кулакова Л. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців психологічної служби системи освіти у контексті сучасних вимог. Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова (Ред.). *Філософія освітнього простору вищої школи (психологічне спрямування): колективна монографія*. 2025. Київ : «Центр учбової літератури». С. 342-371.
4. Низовець О. А. Розвиток комунікативної компетентності у процесі професійної підготовки майбутніх психологів. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*. 2007. № 3 (5). С. 355-362.
5. Про затвердження професійного стандарту «Практичний психолог закладу освіти» : Наказ міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 24.11.2020 р. № 2425. URL: <https://surl.li/oyvjia>
6. Про затвердження Стандарту вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 565. URL: <https://surl.li/bszquy>
7. Про затвердження Стандарту вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія» для другого (магістерського) рівня вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 564. URL: <https://surl.li/odziok>
8. Руденко Л. А. Розвиток комунікативної культури майбутніх фахівців: методологічні аспекти. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2013. № 5. С. 29-39.

9. Сторож В. В. Особливості викладання психології спілкування для майбутніх фахівців соціономічної сфери. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. № 2 (42). С. 2166-2174. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-2\(42\)-2166-2174](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-2(42)-2166-2174)

10. Студентський дайджест : збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти. Рівне: РДГУ. URL: <https://surl.lu/crwcse> (дата звернення: 27.02.2026).

11. Філоненко М. М. Психологія спілкування. Підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 224 с.

12. Хаметова Л. В. Психологічні особливості розвитку комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутніх психологів-консультантів. *Габітус. Психологія особистості*. 2023. № 50. С. 131-136. <https://doi.org/10.32782/2663-5208>

13. Шкурко А. В. Розвиток комунікативної компетентності майбутніх фахівців із психології : дис. ... доктора філософії : 011 - Освітні, педагогічні науки : галузь знань 01 Освіта/Педагогіка. Харків, 2025. 457 с.

14. Яцина О. Ф. Самостійна робота студентів як умова формування професійної компетентності майбутніх психологів // *Теоретичні та практичні аспекти підготовки психологів у закладах вищої освіти* : матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару з міжнародною участю, м. Київ, 31 березня 2021 р. Київ, 2021. С.23-25.

References:

1. Atamanchuk N. M. (2022). Navchalna dystsyplina «Psykhologhiia spilkuvannia» u systemi profesiinoi pidhotovky maibutnikh pratsivnykiv doshkilnoi osvity [The academic discipline “Psychology of Communication” in the system of professional training of future preschool education workers]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya Psykhologhiia*, 5, 34-38. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/11728> [in Ukrainian].

2. Vdovych S. M., Lozynska O. M. (2025). Osoblyvosti rozvytku komunikatyvnykh zdibnostei maibutnikh psykhologiv u vyshchii shkoli [Features of the development of communication skills of future psychologists in higher education]. *Naukovi zapysky Lvivskoho derzhavnoho universytetu bezpeky zhyttiediialnosti. Pedahohika i psykhologhiia*, 1 (5), 21-27. [in Ukrainian].

3. Kulakova L. (2025). Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv psykhologichnoi sluzhby systemy osvity u konteksti suchasnykh vymoh [Features of professional training of future specialists in psychological services in the education system in the context of modern requirements]. R. V. Pavelkiv, N. V. Korchakova (Red.). *Filosofiiia osvithnoho prostoru vyshchoi shkoly (psykhologichne spriamuvannia): kolektyvna monohrafiia*. Kyiv : «Tsentr uchbovoi literatury», 342-371. [in Ukrainian].

4. Nyzovets O. A. (2007). Rozvytok komunikatyvnoi kompetentnosti u protsesi profesiinoi pidhotovky maibutnikh psykhologiv [Developing communication skills in the professional training of future psychologists]. *Aktualni problemy navchannia ta vykhovannia liudei z osoblyvymy potrebamy*, 3 (5), 355-362. [in Ukrainian].

5. Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu «Praktychnyi psykholog zakladu osvity» [On approval of the professional standard “Practical psychologist of an educational institution”]: Nakaz ministerstva rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy vid 24.11.2020. № 2425. URL: <https://surl.li/oyvjia> [in Ukrainian].

6. Pro zatverdzhennia Standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 053 «Psykhologhiia» dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity [On approval of the Higher Education Standard for specialty 053 “Psychology” for the first (bachelor's) level of higher education]: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 24.04.2019. № 565. URL: <https://surl.li/bszqyu> [in Ukrainian].

7. Pro zatverdzhennia Standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 053 «Psykhologhiia» dlia druhoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity [On approval of the Higher Education Standard for specialty 053 "Psychology" for the second (master's) level of higher education] : Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy 24.04.2019. № 564. URL: <https://surl.li/odziok> [in Ukrainian].
8. Rudenko L. A. (2013). Rozvytok komunikatyvnoi kultury maibutnikh fakhivtsiv: metodolohichni aspekty [Developing communication skills in future professionals: methodological aspects]. *Pedahohika i psykhologhiia profesiinoi osvity*, 5, 29-39. [in Ukrainian].
9. Storozh V. V. (2025). Osoblyvosti vykladannia psykhologhii spilkuвання dlia maibutnikh fakhivtsiv sotsionomichnoi sfery [Features of teaching communication psychology to future specialists in the socio-economic sphere]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnologii*, 2 (42), 2166-2174. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-2\(42\)-2166-2174](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-2(42)-2166-2174) [in Ukrainian].
10. Studentskyi daidzhest : zbirnyk naukovykh materialiv здобувачив vyshchoi osvity [Student Digest: a collection of scientific materials by higher education students]. Rivne : RDHU. URL: <https://surl.lu/cpwcre> (data zvernennia: 27.02.2026). [in Ukrainian].
11. Filonenko M. M. (2008). Psykhologhiia spilkuвання. Pidruchnyk [Psychology of communication]. Kyiv : Tsentr uchbovoi literatury. [in Ukrainian].
12. Khametova L. V. (2023). Psykhologhichni osoblyvosti rozvytku komunikatyvno-movlennievoi kompetentnosti maibutnikh psykhologhiv-konsultantiv [Psychological characteristics of the development of communicative and speech competence in future counseling psychologists]. *Habitus. Psykhologhiia osobystosti*, 50, 131-136. <https://doi.org/10.32782/2663-5208> [in Ukrainian].
13. Shkurko A. V. (2025). Rozvytok komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv iz psykhologhii : dys. ... doktora filosofii [Developing communication skills in future psychology professionals]: 011 - Osvitni, pedahohichni nauky : haluz znan 01 Osvita / Pedahohika. Kharkiv [in Ukrainian].
14. Yatsyna O. F. (2021). Samostiina robota studentiv yak umova formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh psykhologhiv [Independent work of students as a condition for the formation of professional competence of future psychologists] // Teoretychni ta praktychni aspekty pidhotovky psykhologhiv u zakladakh vyshchoi osvity : materialy Vseukrainskoho naukovo-praktychnoho seminaru z mizhnarodnoiu uchastiu, m. Kyiv, 31 bereznia 2021. Kyiv, 23-25 [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 12.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.03.2026